

Sygn. akt I ACa 854/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Dorota Ochalska - Gola

Sędziowie: SSA Wiesława Kuberska

SSO del. Jacek Pasikowski (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Jacek Raciborski

po rozpoznaniu w dniu 30 listopada 2015 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa **J. J.**

przeciwko **A. A.**

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku

z dnia 17 kwietnia 2015 r. sygn. akt I C 2376/14

1. oddała apelację;

2. przyznaje i nakazuje wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Płocku na rzecz adwokat K. S. prowadzącej Kancelarię Adwokacką w P. kwotę 3.321 (trzy tysiące trzysta dwadzieścia jeden) złotych brutto tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 854/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 17 kwietnia 2015 roku Sąd Okręgowy w Płocku I Wydział Cywilny oddalił powództwo J. J. przeciwko A. A. o zasądzenie tytułem zadośćuczynienia kwoty 80.000,00 złotych oraz dokonał rozstrzygnięcia w zakresie kosztów pomocy prawnej świadczonej powodowi z urzędu.

Powyższe rozstrzygnięcie zostało wydane w oparciu o następujące ustalenia i rozważania:

W sprawie przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach, o sygnaturze akt I ACa 32/14 zakończonej wyrokiem z dnia 17 kwietnia 2014 roku, adwokat A. A. ustanowiony został pełnomocnikiem z urzędu J. J. w postępowaniu kasacyjnym.

W dniu 31 lipca 2015 roku adwokat A. A. sporządził pisemną opinię o braku podstaw do wniesienia skargi kasacyjnej od wyroku z dnia 17 kwietnia 2014 roku Sądu Apelacyjnego w Katowicach wskazując, że brak jest przesłanek uzasadniających wniesienie nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Przedmiotowa opinia została sporządzona wyłącznie w oparciu o analizę akt sprawy I ACa 32/14, bez nawiązania bezpośredniego kontaktu z J. J.

Informację o sporządzeniu opinii wraz z jej odpisem adw. A. A. przesłał J. J..

Postanowieniem z dnia 11 sierpnia 2014 roku Sąd Apelacyjny w Katowicach przyznał na rzecz adw. A. A. wynagrodzenie w kwocie 3.321 złotych tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej J. J. z urzędu w postępowaniu kasacyjnym w sprawie Sądu Apelacyjnego w Katowicach o sygnaturze akt I ACa 32/14.

J. J. jest bezdzietnym kawalerem, ma wykształcenie podstawowe, od lutego 2000 roku przebywa w warunkach izolacji penitencjarnej; aktualnie przebywa w Areszcie Śledczym w W..

Oceniając zgromadzony materiał dowodowy Sąd I instancji wskazał, że pominął wnioski dowodowe zgłoszone przez pełnomocnika powoda jako nieprzydatne w sprawie albowiem zbędne było zapoznawanie się z aktami prowadzonej przez Sąd Okręgowy w Katowicach, gdyż udział A. A. w sprawie I ACa 23/14 sprowadzał się wyłącznie do postępowania kasacyjnego, zaś jedyną czynnością podjętą przez pozwanego było sporządzenie opinii o braku podstaw do wniesienia skargi kasacyjnej. W realiach niniejszego postępowania nie zostały wskazane jakiegokolwiek dokumenty, które mogłyby mieć wpływ na przebieg postępowania kasacyjnego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 17 kwietnia 2014 roku, choć faktycznie J. J. był reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika.

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd Okręgowy w Płocku uznał, że zgodnie z art. 23 k.c. dobra osobiste człowieka pozostają pod ochroną prawa cywilnego, zatem ten czyje dobra zostały zagrożone może żądać stosownych zachowań, a w szczególności także stosowanego zadośćuczynienia, które stanowi jedną z form odpowiedzialności cywilnoprawnej.

W toku postępowania powód domagał się naprawienia szkody majątkowej polegającej na naruszeniu jego dóbr osobistych w postaci: "braku szacunku" oraz "pozbawienia prawa do obrony". W ocenie Sądu I instancji potencjalną podstawą odpowiedzialności deliktowej pozwanego może być art. 415 k.c., która wymaga wykazania bezprawności działania lub zaniechania (winy), powstania szkody i wykazania związku przyczynowego pomiędzy zdarzeniem wywołującym szkodę, a samą szkodą. Strona dochodząca zatem zadośćuczynienia pieniężnego z tytułu naruszenia dobra osobistego obowiązana jest udowodnić nie tylko sam fakt naruszenia dobra osobistego, ale także doznania krzywdy wskutek naruszenia dobra osobistego. Nie każde bowiem naruszenie dobra osobistego rodzi prawo do żądania zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. W ocenie Sądu Okręgowego nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda w związku z działaniami pozwanego.

Zdaniem Sądu I instancji przede wszystkim zdaniem Sądu nie może być mowy o bezprawności działania pozwanego, który podejmował czynności w ramach obowiązującego porządku prawnego. Zgodnie z art. 118 § 5 k.p.c. jeżeli adwokat lub radca prawny ustanowiony w związku z postępowaniem kasacyjnym lub postępowaniem ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, nie stwierdza podstaw do jej wniesienia jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić na piśmie o tym stronę oraz sąd, nie później w terminie dwóch tygodni od dnia zawiadomienia go o wyznaczeniu. Do przedmiotowego zawiadomienia winna zostać załączona opinia o braku podstaw do wniesienia skargi. Jeżeli powyższa opinia nie została sporządzona z zachowaniem zasad należytej staranności, sąd zawiadamia o tym właściwy organ samorządu zawodowego, do którego należy adwokat lub radca prawny - w takim przypadku właściwa okręgowa rada adwokacka lub rada okręgowej izby radców prawnych wyznaczy innego adwokata lub radcę prawnego (art. 118 § 6 k.p.c.).

W ocenie Sądu I instancji sporządzenie pisemnej opinii prawnej o braku podstaw do wniesienia skargi nie jest w żaden sposób działaniem bezprawnym, jak próbuje wywodzić powód, który właśnie brak wniesienia skargi utożsamia z naruszeniem jego dóbr osobistych. J. J. nie wskazał na żadne inne dodatkowe okoliczności mogące stanowić podstawę odpowiedzialności cywilnej pozwanego. Powód nie dochodzi bowiem w niniejszym postępowaniu odszkodowania za szkodę majątkową jakiej doznał w związku z rzekomo błędną opinią sporządzoną przez pozwanego, ale zadośćuczynienia za odstąpienie od wniesienia nadzwyczajnego środka zaskarżenia, nie wskazują czy wydana w sprawie opinia jest trafna, czy błędna, a jeśli tak na czym polegają jej błędy. Nawet ustalenie, że pozwany sporządził błędną opinię prawną, nie usprawiedliwiłoby odpowiedzialności za szkodę niemajątkową.

Zdaniem Sądu Okręgowego oczywista bezpodstawność roszczenia powoda wynika także z faktycznego braku dobra osobistego, które miałyby zostać naruszone zachowaniem pozwanego. Niezwykle trudno wyobrazić sobie stan faktyczny, w którym poprzez nieokazanie szacunku (czyli swoistą bierność w tej sferze) dochodzi do naruszenia dobrego imienia czy też godności osoby. W sprawie niniejszej pozwany nie był w żaden sposób zobowiązany do okazywania szacunku powodowi, a miał jedynie w sposób należyty wywiązać się z nałożonego na niego przez Sąd Apelacyjny obowiązku i tak uczynił. W doktrynie jak i orzecznictwie jednoznacznie podnosi się, że naruszenie dobra osobistego rozpatrywać należy tylko w granicach przeciętnych ocen społecznych, a nie indywidualnego odczucia osoby domagającej się ochrony (obiektywna koncepcja dóbr osobistych).

Sąd I instancji podkreślił nadto, że działania pozwanego nie spowodowały także „pozbawienia prawa do obrony”, gdyż po pierwsze powód jako inicjator postępowań sądowych nie korzysta z prawa do obrony jako strona ofensywna, po drugie mówienie o jakimkolwiek ograniczeniu prawa do sądu w odniesieniu do osoby powoda, który jak Sądowi to jest wiadome z urzędu, jest autorem kilkuset pozwów cywilnych i osobą w pełni wykorzystującą swoje uprawnienia procesowe na przykład co do korzystania z pomocy prawnej świadczonej z urzędu, wydaje się być absolutnie nieuzasadnione. Skoro zatem profesjonalny pełnomocnik stwierdził brak podstaw do wniesienia określonego środka procesowego, zaś odmienny pogląd powoda w tej kwestii może być wyrazem określonego nastawienia powoda oraz faktycznego nadużywania przez niego swoich uprawnień procesowych poprzez podejmowanie czynności oczywiście nieracjonalnych w wielu postępowaniach sądowych. Zdaniem Sądu Okręgowego, wobec braku dwóch podstawowych przesłanek odpowiedzialności deliktowej pozwanego w postaci bezprawności działania oraz wystąpienia obiektywnej szkody niemajątkowej rozumianej jako naruszenie dobra chronionego prawem, roszczenie powoda uznać należało za bezzasadne, co skutkowało oddaleniem powództwa.

Wyrok Sądu Okręgowego w Płocku z dnia 17 kwietnia 2015 roku w całości apelacją zaskarżył pełnomocnik powoda z urzędu zarzucając rozstrzygnięciu:

1. naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku to jest art. 299 k.p.c. w związku z art. 207 § 6 k.p.c. i art. 217 § 3 k.p.c. poprzez pominięcie dowodu z przesłuchania stron postępowania jako nieprzydatnego w sprawie, podczas gdy fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy nie zostały wyjaśnione,
2. naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku to jest art. 217 § 3 k.p.c. i art. 207 § 6 k.p.c. poprzez pominięcie dowodów z dokumentów znajdujących się w aktach Sądu Apelacyjnego w Katowicach o sygnaturze I ACa 32/14 i Sądu Okręgowego w Katowicach o sygnaturze II C 578/12 na okoliczność naruszenia dóbr osobistych powoda,
3. naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku to jest art. 233 § 3 k.p.c. poprzez ograniczenie środków dowodowych powoda i niemożliwość wszechstronnego rozpatrzenia zebranego materiału dowodowego pod kątem ustalenia krzywdy powoda i jej rozmiaru, których wyłączenie przez Sąd I instancji w przedmiotowym stanie faktycznym bez przeprowadzenia dowodów wskazanych przez powoda, jest wyrazem dowolnej oceny materiału dowodowego, które to przeszkody skutkowały:
4. naruszeniem prawa materialnego art. 23 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. w związku z art. 448 k.c. poprzez oddalenie powództwa wobec braku stwierdzenia dwóch podstawowych przesłanek odpowiedzialności deliktowej pozwanego w postaci braku bezprawności działania oraz wystąpienia obiektywnej szkody niemajątkowej rozumianej jako naruszenie dobra chronionego prawem.

W oparciu o powyższe podstawy, apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda tytułem zadośćuczynienia kwoty 80.000 złotych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Płocku. Jednocześnie pełnomocnik powoda wniósł o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z zasadami logiki i doświadczenia życiowego Sąd Okręgowy dokonał trafnej oceny dowodów co doprowadziło do dokonania prawidłowych ustaleń faktycznych. W szczególności nie ma podstaw do uznania, że Sąd I instancji na tle przeprowadzonych dowodów budował wnioski, które z nich nie wynikają. Powyższe ustalenia faktyczne Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne.

Sąd I Instancji rozważył bowiem instytucję ustanowienia pełnomocnika z urzędu, wskazał na treść art. 118 k.p.c., omówił konstrukcję naruszenia dobra osobistego, wskazał na art. 23 i 24 kodeksu cywilnego i w okolicznościach tej sprawy stwierdził, że w ogóle nie doszło do naruszenia dobra osobistego, gdyż pozwany zachował się prawidłowo, profesjonalnie, zawodowo. Treść apelacji w istocie nie kwestionuje tych okoliczności, a jedynie odwołuje się do oddalenia wniosku o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron (powoda) oraz braku załączenia akt Sądu Apelacyjnego w Katowicach i Sądu Okręgowego w Katowicach lecz w ogóle nie wskazuje na jakie konkretne, zindywidualizowane okoliczności przedmiotowe dowody miałyby zostać przeprowadzone. Skarżący nie wskazuje jakie, jego zdaniem okoliczności, istotne dla rozstrzygnięcia sprawy nie zostały wyjaśnione.

Powód jest obecnie pozbawiony wolności, a w toku postępowania jest reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika ustanowionego z urzędu. Brak przesłuchania powoda w charakterze strony, w realiach sprawy nie był naruszeniem przepisów postępowania. Każdy obywatel ma prawo do sądu, sąd z kolei ma uprawnienie do rozważenia, czy nawet w razie odmówienia ustanowienia pełnomocnika z urzędu jest potrzeba zarządzenia sprowadzenia strony postępowania znajdującej się zakładzie karnym na rozprawę, ze względu na charakter sprawy, czy zasadność roszczeń (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2014 r., I CSK 296/13 Lex nr 1498809). W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd I instancji w sposób szczegółowy i przekonujący przedstawił motywy leżące u podstaw odstąpienia od przeprowadzenia w trybie art. 299 k.p.c. dowodu z przesłuchania stron. Jeśli bowiem po stronie pozwanego brak choćby bezprawności działania to w istocie roszczenia J. J. nie mogą zostać uwzględnione. Skarżący nie wskazuje także jakie konkretne dokumenty miałyby zawierać akta postępowania przed Sądem Apelacyjnym w Katowicach. Bezspornym jest bowiem, że pozwany został ustanowiony pełnomocnikiem powoda z urzędu w sprawie I ACa 32/14 na etapie postępowania kasacyjnego, które cechuje się szeregiem ograniczeń dowodowych i proceduralnych. Pozwany nie wniósł skargi kasacyjnej, ale sporządził pisemną opinię prawną o braku podstaw do wniesienia takiego środka zaskarżenia o czym powiadomił powoda oraz przesłał mu odpis opinii. Na J. J. spoczywał jednak ciężar wykazania, że zachowanie pozwanego polegające na odmowie sporządzenia skargi kasacyjnej na jego rzecz stanowiło delikt w rozumieniu art. 415 k.c., a więc naruszało obowiązek powszechny, ciężący na każdym podmiocie. To zatem powoda obciążało wykazanie naruszenia dobra osobistego. Strona powodowa w tym zakresie nie przedstawiła żadnych dowodów. Dowód z przesłuchania strony powodowej w trybie art. 299 k.p.c., jak słusznie przyjął Sąd Okręgowy ma charakter jedynie dowodu uzupełniającego, substytucyjnego w stosunku do innych środków dowodowych.

Nie sposób, w świetle przepisów określających zakres obowiązków pozwanego jako pełnomocnika ustanowionego z urzędu uznać, iż miał on bezwzględny obowiązek sporządzić skargę kasacyjną na rzecz powódki. Nie stanowi bowiem czynu niedozwolonego każde wykonanie łączącej strony umowy niezgodnie z jej treścią, w sposób niestaranny, niesumienny, czy z opóźnieniem. Utożsamianie każdego naruszenia cudzych praw z czynem niedozwolonym przekreśliłoby sens podziału źródeł zobowiązań i rodzaju odpowiedzialności, a w pewnym stopniu również znaczenie winy jako przesłanki odpowiedzialności.

W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2000 roku (III CZP 14/00) uznano, że adwokat ustanowiony dla strony przez sąd może odmówić sporządzenia kasacji (obecnie: skarga kasacyjna), jeżeli byłaby ona niedopuszczalna lub oczywiście bezzasadna. Sąd Najwyższy wskazał wówczas, że także ustanowienie adwokata przez sąd upoważnia go do podejmowania wszelkich łączących się ze sprawą czynności procesowych określonych przepisem art. 91 k.p.c., w tym zawarcia ugody, zrzeczenia się roszczenia albo uznania powództwa i adwokat nie jest ograniczony obowiązkiem uzyskiwania zgody zastępowanej strony lub organu, który go ustanowił lub wyznaczył, na podjęcie tak daleko idących czynności procesowych. Tym samym pomoc udzielona przez profesjonalnego pełnomocnika nie obejmuje jedynie

fachowego realizowania woli samej strony. Pomoc prawna adwokata ustanowionego z urzędu może sprowadzić się do udzielenia porady prawnej i wyjaśnienia w jej ramach np. szans skuteczności rozważanego przez stronę wystąpienia do sądu z określonymi żądaniami w przedstawionym jej, obowiązującym stanie prawnym. Także pomoc prawna udzielana stronie zwolnionej od kosztów przez ustanowionego dla niej adwokata, po wydaniu w sprawie orzeczenia przez sąd drugiej instancji, nie może się sprowadzić do bezwzględnego obowiązku sporządzenia skargi kasacyjnej, jeśli tylko wyrazi ona takie żądanie.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że postawienie zarzutu obrazy art. 233 § 1 k.p.c. nie może polegać na zaprezentowaniu przez skarżącego stanu faktycznego przyjętego przez niego na podstawie własnej oceny dowodów; skarżący może tylko wykazywać, posługując się wyłącznie argumentami jurydycznymi, że Sąd rażąco naruszył ustanowione w wymienionym przepisie zasady oceny wiarygodności i mocy dowodów i że naruszenie to miało wpływ na wynik sprawy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2000 r., I CKN 1169/99, OSNC 2000/7-8 poz. 139; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2000 r., V CKN 17/2000, OSNC 2000/10 poz. 189). Jeżeli zatem z materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dawały się wysnuć wnioski odmienne. Apelujący w realiach niniejszej sprawy takich wniosków odmiennych nawet nie przedstawia, a jedynie twierdzi, że oddalenie wniosków dowodowych powoda spowodowało ich brak odmiennych wniosków. Taka argumentacja nie może być uznana za racjonalną skoro w istocie nie wiadomo na jaką okoliczność powołał dowody.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego w stanie faktycznym niniejszej sprawy nie może być mowy o naruszeniu jakiegokolwiek dobra osobistego, a w szczególności wskazanego przez powoda "braku szacunku", czy "pozbawienia prawa do obrony". Postępowanie dotyczy bowiem zakresu uprawnień procesowego, które wynika z procesowych czynności podejmowanych przez pełnomocnika ustanowionego dla strony z urzędu, które nie mogą - co do zasady - wpływać w żaden sposób na dobro osobiste strony, którą reprezentuje.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

Ponadto Sąd Apelacyjny orzekł o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu powodowi w postępowaniu apelacyjnym. Na mocy § 2 ust. 3, § 6 ust. 3 i § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348) koszty te wyniosły 3.321,00 złotych i obejmują 23% podatek od towarów i usług.